

Մենակ եմ :

Ի՞նչպէս յայտնեցի ծովի վրայ ամառային այս լուսնկայ գիշերին :

* * *

Պոլիս եմ գնում . հրա՛ջք է այս .

Գնում եմ Մեծ Եղեռնի քաղաքը, այն նզովւած հնոցը, ուր դարբնեցին բոլոր դժոխային դաւերը, բոլոր սճիրները հայ աշխարհի ու ժողովրդի դէմ : Երեսուն տարւայ պայքարից յետոյ, հոգիս՝ անյողթ, կամքս՝ երկաթ, հաւատս՝ գրանիտ, որպէս իմ ցեղը, գնում եմ բաց ճակատով թշնամու դուռը բաղխելու : Ու մի հզօր, գերիշխող իղձ է փոթորկում էութիւնս— տեսնել աշխարհի մեծագոյն չարադործներին, նայել նրանց աչքերի մէջ, բոլոր անասելի ցաւս ու ցասումս ճշալ ու յետոյ . . . Ու թըւում է՝ թէ իրօք ես միայն դրա համար եմ գնում . արիւն արցունքի մէջ է ծփում հայրենիքս . ամիսներ առաջ վատարազդ զանգահարն եղայ մեր ահագանգին, որի ողբանջները,

«Թրթռուն ծիծաղ մահու դժիւեմ . . .»

Հնչեցին Հայ աշխարհի մի ծայրից միւսը : Ու կատարեց . գթութիւն չը կայ . հազար տարիների պայքարն է այս, որ անողորմ ու կատաղի յեղյեղւում է մեր լեռներում . վերջին պայքա՛ր, ուր մէկը պիտի մեռնի . պատմութիւնը կ'ասի, թէ ո՞վ յողթեց : Այսօր ստիպան՝ մե՛նք ենք պարտաժը : Զէնքով, բռունցքով, եղունգներով ու ահուաներով մարտի ելանք, բայց թշնամին վարարեց մեզ թռով, դաւով, նենդութեամբ : Թշնամի առջեւից, թշնամի

թիկունքից, ներսից, դրսից, հարեւանի տնից, ամէն կողմից : Յիշում եմ մեր յանդուգն ազատամարտի բոլոր արիւնոտ դրւագները, էրզրումից մինչեւ Ալէքսանդրապօլ, մինչեւ Ղարաքիլիսա, մինչեւ Սարգարաբաղի դաշտերը : Հսարտ Ղարաբաղի կուռ կորովի զաւակները եւ Արարատեան աշխարհի երազուն հայրենաշունչ տղաները հրաջք դործեցին, Ղարաքիլիսայի ճակատամարտում . Աւարայրի դաշտի շունչն էր սաւառնում ճակատամարտերում . գրոհի դէմ գրոհ, համազարկի դէմ՝ համազարկ, մինչեւ մեր վերջին փամփուշտը, մինչեւ մեր վերջին կաթիլ արիւնը :

Տրամութիւն ունի հոգիս, տրամութիւնը ծովի :

Յիշում եմ Լոռիի ձորերի մէջ խմբւած մեր փախստական ժողովուրդը . առջեւից՝ թշնամի, յետեւից թշնամի : Եւ յետոյ՝ մեր խուճապած ամբոխների փախուստը, օրեր, շաբաթներ, անվերջ կարաւաններով, սայլերով, ոտքով, դէպի հիւսիս, կովկասեան Լեռներէն անդին, դաւադիր, մահահոտ ճամբաներով : Թիւրքն էր գալիս . . .

Պարտաժ ենք, պարտաժ ենք այսօր :

Ռ՛ւր եմ գնում իմ երեսուն տարւայ յամառ, բաց ճակատ պայքարից յետոյ . գնում եմ ցասո՞ւմս ճշարու . . . ո՛չ, ո՛չ, այդ չէ . գնում եմ, որովհետեւ դո՛ւ այդպէս կամեցար իմ աւեր Հայրենիք, իմ ծըւատաժ, իմ նահատա՛կ ցեղ :

* * *

Ահա գնում եմ հնազանդ . եւ առաջին անգամ իմ կեանքում զանգատ ունիմ քեզնից Հա՛յ ժողովուրդ, այս դաժան, այս անողորմ առաքելութեան հա-